

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра теорії літератури та компаративістики

Дипломна робота

бакалавра

на тему «Художній світ новелістики Миколи Хвильового»
«The art world of Mykola Khvylovy novelistics»

Виконала: студентка IV курсу
денної форми навчання
напряму підготовки
6.02030301 Філологія
Шупер Юлія Олександрівна

Керівник: д. філол. н., проф. Шляхова Н.М.

Рецензент: к. філол. н., доц. Пашченко М.В.

Рекомендовано до захисту:
Протокол засідання кафедри

№ 8 від 27.06.2016 2016 р.

Завідувач кафедри

проф. Шляхова Н.М.
(підпис)

Захищено на засіданні ЕК № 2
Протокол № 29 від 17.06 2016 р.

Оцінка за роботою / Д / 70
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Голова ЕК

доц. Шупта-В'язовська О.Г.
(підпис)

Одеса - 2016

780944

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Джерела і контекст новелістики М. Хвильового.....	6
1.1. Визначення поняття «художній світ літературного твору»	6
1.2. Контексти художнього світу новелістики М. Хвильового.....	17
1.2.1. Культурний контекст епохи.....	17
1.2.2. Особистісний контекст художнього світу письменника.....	24
1.2.3. Текстуальний контекст художнього світу літературного твору.....	29
Розділ 2. Творча реалізація ідейно-естетичних засад модернізму в художньому світі новелістики М. Хвильового	34
2.1. Елементи неоромантизму в новелістиці М. Хвильового	34
2.2. Елементи імпресіонізму в новелістиці М. Хвильового	45
2.3. Елементи експресіонізму в новелістиці М. Хвильового	55
Висновки	62
Список використаної літератури.....	66

ВСТУП

Актуальність обраної теми. Необхідність окреслити всі смислові інтенції поняття «художній світ», яким давно оперували в літературознавстві, наразі є вимогою часу.

До цього поняття повертаються щоразу, коли мова заходить про творчість того чи того автора, але наукове обґрунтування воно отримує лише в сучасному літературознавстві. Актуальною є потреба з'ясувати всі складові цього поняття, встановити його ймовірні межі, простори. Як зазначає професор Г. Клочек, головні ключі, якими відкриваються для наукового осмислення художні світи (а наукове осмислення якогось об'єкта прагне зрозуміти цей об'єкт як системно організовану цілісність) лежать на площині категорій «художнє мислення автора», «особливості світосприймання автора». При цьому художній світ автора може розглядатися як узагальнююче поняття, самостійно існуюче, що базується на основі всього творчого доробку, з його розвитком, змінами, а також як світ окремо взятого твору, що розширює, конкретизує ті чи інші моменти світоуявлення та світосприйняття.

Необхідність звернення до теми роботи визначається насамперед назрілою потребою системного, внутрішньо несуперечливого наукового осмислення художнього світу новелістики Миколи Хвильового як складного й багатогранного естетичного явища, що інтегрує світоглядні засади письменника, індивідуальну манеру його письма, особливості поетики, стилю, образної системи тощо.

Ступінь розробки проблеми. Поняття художній світ як «світ літературного твору», його складові та їх естетично-смилова значимість розглядали М. Бахтін, Д. Ліхачов, Ю. Лотман інші дослідники. У сучасному літературознавстві цю проблематику розробляють Г. Клочек, П. Іванишин, Є. Черноіваненко, Н. Шляхова та ін.

Указані науковці визначають світ твору як художньо освоєну і перетворену реальність, або як «естетичний об'єкт», «інтенціональну субстанцію», «складову поетики твору» тощо.

Мета роботи – виконати системне дослідження специфічних ознак художнього світу новелістики М.Хвильового; визначити поетично-стильові, ідейно-естетичні домінанти, етичну спрямованість його прози; з'ясувати значення творчості митця в історії українського письменства 20-х років ХХ століття.

Реалізація цієї мети передбачає розв'язання таких завдань:

- визначити поняття «художній світ літературного твору»;
- розглянути окремі моделі макросистеми «художній світ» для розкриття індивідуального своєрідності творчості письменника;
- дослідити генезу й особливості світоглядних та естетичних позицій М.Хвильового у різних контекстах;
- здійснити різноаспектний аналіз художнього світу новелістики прозаїка крізь призму новітніх літературознавчих концепцій.

Об'єктом дослідження є система універсальних духовних відносин та образних картин, які містяться у творах Миколи Хвильового.

Предмет дослідження – художній світ новелістики М. Хвильового як специфічна, спродукована письменницькою уявою реальність із притаманними їй внутрішньою логікою, образною системою, часо-просторовими вимірами, сюжетно-композиційною структурою та ідейним пафосом.

Основні методи, які використані в роботі, – біографічний, порівняльно-історичний, генетико-типологічний, системно-естетичний та поетикальний.

Теоретико-методологічною основою дипломної роботи стали теоретико-літературні та історико-літературні праці відомих вітчизняних вчених В. Агеевої, Ю. Безхутрого, Г.Грабовича, В.Дончика, М.Жулинського, Г.Клочка, М.Наєнка, О. Потебні, М. Пащенко, Є. Черноіваненка, Н. Шляхової, а також зарубіжних дослідників – М. Бахтіна, Д. Лихачова, Ю. Лотмана, В. Топорова, А.Чудакова, С. Шаталова.

Здобуті результати та висновки дозволили доповнити уявлення про іманентні особливості літературно-мистецького процесу доби «Розстріляного відродження», сприяють виробленню цілісного погляду на етико-естетичні засади тогочасного вітчизняного письменства.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, які об'єднують п'ять підрозділів, висновків, списку використаної літератури.

Загальний обсяг роботи – 72 сторінки.

ВИСНОВКИ

Творчий феномен письменника – складне й багатогранне явище, що інтегрує філософсько-естетичні уявлення й світогляд митця, його здатність до пізнання й образного відтворення навколишніх реалій. Дійсність, осмислена крізь призму художнього мислення автора, безпосередньо зреалізовується в художньому світі його творів.

У найширшому розумінні художній світ – це результат психічної діяльності митця, спрямованої на осягнення буття в усіх його проявах та людину з притаманним їй складним комплексом духовних запитів і матеріальних потреб. Художня реальність, витворена літератором, характеризується насамперед особливим індивідуально-авторським баченням висвітлених подій, причинно-наслідкових зв'язків між ними, образів людей, їх взаєностосунків один з одним та навколишнім середовищем. Таким чином, художній світ являє собою цілісну концепцію дійсності, втілену в текстуальну площину твору мовностилістичними та іншими зображально-виражальними засобами.

Художній світ – це універсальна, гармонійна, завершена у своїй побудові, віртуальна літературна образна система з власними законами, логікою, символами, духовно-естетичними ідеалами, що є своєрідним освоєнням світу через призму світосприйняття письменника. У світі художньому зовнішній світ освоюється через слово, художній образ, символ, а також з допомогою інших художніх засобів. Художній світ співвідноситься з реальним світом як мікрокосм із макрокосмом. Художній світ твору як явище, що постійно, щоразу заново освоюється реципієнтом – завжди відкрите, воно змінне з часом, доповнюється і розвивається.

Семантичні концепти художнього світу М. Хвильового стають зрозумілими по з'ясуванні:

- 1) світоглядних позицій автора, контраверсійність яких зумовлена особистими переконаннями письменника;
- 2) соціокультурного та політико-ідеологічного тла епохи;
- 3) законів існування твору, які ніби «продиктовані» письменнику, тобто текстуального контексту.

Таким чином, у роботі визначено, які чинники впливають на формування художнього світу автора, а відповідно і тексту.

У першу чергу це особистість автора, його духовно-екзистенційні, морально-етичні пошуки та переконання, етнічні, ментальні чинники, а також життєві події, історичні, соціальні фактори, що формують його вибір та світоглядну концепцію. Усе це визначає особливості авторського світосприймання, яке в тексті виявляється як бачення, художнє мислення, філософська концепція життя, світу та її художнє освоєння. Осмислення, вивчення художнього світу можливе і без зіставлення з біографією письменника, а його духовні пошуки можна простежити і в самих текстах, але особистість автора масштабно доповнює, поглиблює розуміння, дає можливість доторкнутися до тонкощів естетичних і духовних відкриттів твору. Важливим є і культурний контекст епохи, в який вписаний текст, у якому він відбувається. Інколи художні тексти визначають не лише напрям розвитку літературних інтенцій, а й впливають на філософські, соціальні, психологічні концепти, чи й радикально змінюють їх.

Світ художнього тексту, розглянутий з трьох аспектів його творення, є складною структурою як за процесом утворення, так і побудовою, існуванням. Він починається з невідомого, несвідомого, ірраціонального в почуттях та думках письменника, наповнений його світовідчуттям, матеріалізований у слові, озвучений в ритмі та музиці, пізнається і освоюється читачем, знову по-новому утворюється та існує тепер уже в свідомості реципієнта. Час і простір існування художнього світу тексту від початку написання стають необмеженими, а його інтертекстуальність сягає вічного, архетипічного. Художній світ наповнений життєвим та духовним досвідом автора, а в той же час ідеями епохи, культур-

ного середовища. У свою чергу світ тексту наповнює епоху новими ідеями, поглядами, є своєрідним новим духовним освоєнням світу.

Структура художнього мислення М. Хвильового має дуалістичну природу, що зумовлено «розщепленням» свідомості самого письменника. З одного боку – щиро переконаний у можливості існування комуністичного суспільства, з іншого – національно свідомий громадянин, який не може стояти осторонь, коли руйнуються національні, культурні, духовні підвалини українства.

Комплексне осмислення іманентних ознак художнього світу М. Хвильового дає можливість виокремити найхарактерніші особливості індивідуального стилю письменника:

1) елементи неоромантизму: використання натуралістичної, «брутальної» образності у піднесено-романтичних за своїм основними звучанням творах; виявлення фаустівського духу неспокою, вічного прагнення до істини; зумовлення поведінки людей вічними пристрастями (любов, зрада, розчарування, надія, вірність, жертвність тощо);

2) елементи імпресіонізму: уривчастість художнього часу і простору для досягнення сильних емоційних ефектів, залежності читача від тексту; виокремлення людини з потоку історії, показ її психодуховного світосприймання саме в певний момент, передача кожної миті життя; роздвоєність і злиття свідомого і підсвідомого в людській психіці; покинутість, самотність, відчуженість у новому світі, моральна чи фізична приреченість героїв, які нерідко бачать вихід із ситуації у самогубстві; звуко-колірний символізм як вагомий засіб створення образу;

3) елементи експресіонізму: відображення загостреного суб'єктивного світобачення через гіпертрофоване авторське «Я»; гротесковість, яка пронизує текст твору, виявляючись у пейзажі, діалогах; усезагальна абсурдність, коли смерть і моральні втрати стають повсюдними; розуміння війни як страшної катастрофи, противній самій суті людського існування; експресивно різкий контраст колористичного і звукового мотивів; бурхлива реакція на дегуманізацію суспільства, знеособлення в ньому людини, на розпад духовності, засвідчений

катаклізмами світового масштабу початку ХХ ст.; експресивні засоби на рівні мовної організації тексту.

Цілком оригінальна й самобутня новелістична спадщина М. Хвильового є органічною складовою національного літературного процесу означеного періоду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аверинцев С.С. Софія–Логос: Словник. – К. : Дух і Літера, 1999. – 464 с.
2. Агеєва В. «Зайві люди» у прозі М. Хвильового / Віра Агеєва // Слово і час. – 1990. – № 10. – С. 3–9.
3. Агеєва В.П. Українська імпресіоністична проза / Віра Агеєва. – К.: НАН України. Ін-т л-ри ім. Т.Г. Шевченка, 1994. – 158 с.
4. Бахтин М.М. Автор и герой в эстетической деятельности. Проблема отношения автора к герою / М.М. Бахтин. – Режим доступа: <http://museum.philosophy.pu.ru/books/>.
5. Бахтин М.М. Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет / М.М. Бахтин. – М.: Худож. лит., 1975. – 504 с.
6. Бахтин М.М. Проблемы поэтики Достоевского / М.М. Бахтин. – М.: Худож. лит., 1963. – 167 с.
7. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества / М.М. Бахтин. – М.: Искусство, 1986. – 445 с.
8. Безхутрий Ю. Хвильовий: проблеми інтерпретації: [Монографія] / Юрій Безхутрий. – Харків: Фоліо, 2003. – 495 с.
9. Белецкий А.И. Избранные труды по теории литературы / А.И. Белецкий. – М.: Просвещение, 1964. – 482 с.
10. Белинский В.Г. Статьи о народной поэзии. Статья II // Белинский В.Г. Полное собрание сочинений в 13-ти т. – М.: АН СССР, 1954. – Т. 5. – С. 310-328.
11. Білецький О. Про прозу взагалі та про нашу прозу 1925 року / О. Білецький // Червоний шлях. – 1926. - № 3. – С. 121-129.
12. Гегель Г.В.Ф. Поэтическое и прозаическое произведения искусства // Гегель Г.В.Ф. Эстетика: В 4 т. – М.: Искусство, 1971. – Т. 3. – С. 362-376.
13. Гиршман М.М. Анализ литературного произведения: что мы анализируем и интерпретируем? // Герменевтичні студії. – Львів: Аз-арт, 2001. – С. 17-31.

14. Гісторыя беларускага тэатра. У 3-х т. – Минск : Навука і тэхніка, 1983. – Т. 1. Беларускі тэатр ад витакаў да Кастрычніка 1917 г. – 496 с.
15. Годунок З. В. Місто Z як утілення «застиглого» часопростору [Текст] : (герменевт. аналіз повісті «Сентиментальна історія» Миколи Хвильового) / З. В. Годунок // Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Сер. Філологія. - 2011. – Вип. 63. – С. 181-186.
16. Горбов Д. Поиски Галатеи (К вопросу об отношении искусства к действительности) // Горбов Д. Поиски Галатеи. Статьи о литературе. – М.: Федерация, 1929. – С. 9-31.
17. Грабович Г. Екзорцизм українського модернізму / Грабович Г. // До історії української літератури. – К., 1997. – С. 571 – 584.
18. Гумбольдт В. Эстетические опыты. Первая часть. О «Германе и Доротее» Гете // Гумбольдт В. Язык и философия культуры. – М.: Прогресс, 1985. – С. 160-279.
19. Денисюк Н.Р. Художній світ письменника: поняття, терміни і літературознавчі версії / Н.Р. Денисюк. – Тернопіль: Вид-во Тернопільського держ. техн. університету ім. І. Пулюя, 2002. – 63 с.
20. Донцов Д. Туга за героїчним. Ідеї і постаті літературної України / Д. Донцов. – Лондон : Видання СУМ, 1953. – 160 с.
21. Дончик В. Позбуваючись догм // 20-ті роки: літературні дискусії, полеміки. Літературно-критичні статті. – К.: Дніпро, 1991. – С. 5-18.
22. Жулинський М. Із забуття – в безсмертя (Сторінки призабутої спадщини) / М. Г. Жулинський. – К.: Дніпро, 1990. – 446 с.
23. Зеров М. Catalepton / М. Зеров. – Філядельфія – К., 1951. – 79 с.
24. Зинченко В.Г., Зусман В.Г., Кирнозе З.И. Методы изучения литературы. Системный подход. – М.: Флинта: Наука, 2002. - 200 с.
25. Ингарден Р. Схематичность литературного произведения // Ингарден Р. Исследования по эстетике. – М.: Изд-во иностранной литературы, 1962. – С. 40-72.

26. Історія української літератури ХХ століття: У 2 кн. Кн.1: Перша половина ХХ ст. Підручник / За ред. В.Г. Дончика. – К.: Либідь, 1998. – 464 с.
27. Клочек Г. «Художній світ» як категоріальне поняття / Г.Д. Клочек // Слово і Час. – 2007. – №9 – С. 3. – 14.
28. Клочек Г. Художнє мислення автора як системо/формо/стилетворчий чинник / Г.Д. Клочек // Наукові записки. – Вип. 61. – Серія: Філологічні науки (літературознавство). – Кіровоград, 2005.
29. Клочек Г.Д. До істинного Тараса Шевченка / Г.Д. Клочек // Літературна Україна. – 2001. – 17 травня. – С. 3. Рубрики: Письменники українські, 19 ст.
30. Кухаренко В.А. Інтерпретація тексту / В.А. Кухаренко. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. – 272 с.
31. Лавріненко Ю. Розстріляне відродження: Антологія 1917-1933: Поезія – проза – драма – есей/ Передм., післямова Ю.Лавріненка; Післямова Є. Свєрстюка. – К.: Смолоскип, 2004. – 992 с.: портр.
32. Лейтес А. Десять років української літератури (1917—1927) : у 2-х т. / Лейтес А., Яшек М. — Х. : ДВУ, 1928—1930. — Т. II : Організаційні та ідеологічні шляхи української радянської літератури. — 750 с.
33. Лихачев Д.С. Внутренний мир художественного произведения / Д.С. Лихачев // Вопросы литературы. – 1968. - № 8. – С. 74-87.
34. Лихачев Д.С. Избранные работы в трех томах / Д.С. Лихачев. Том 3. – Л.: Худож. лит., 1979. – 414 с.
35. Літературознавчий словник-довідник: [Текст] / Р.Т. Гром'як, Ю.І. Ковалів та ін. – К. : ВЦ «Академія», 1997. – 752 с.
36. Лосев А.Ф. Проблема художественного стиля / А. Ф. Лосев. – К.: Collegium, 1994. – 288 с.
37. Лотман Ю.М. Анализ поэтического текста / Ю.М. Лотман. – СПб.: Искусство-СПб, 1996. – 846с.

38. Луначарський А. Соціалістичний реалізм / А. Луначарський // Матеріали до вивчення історії української літератури. – Т. 5. Рад. література. Кн. 2. – К. : Рад. шк., 1966. – С. 7–15.
39. Мережинская А. Ю. Художественная парадигма переходной культурной эпохи: Русская проза 80-90-х годов 20 века / А. Ю. Мережинская. – К.: Киевский ун-т, 2001. – 433 с. - Библиогр.: с. 414-433.
40. Мовчан Р. В. Український модернізм 1920-х: портрет в історичному інтер'єрі: [Монографія] / Раїса Мовчан. – К.: ВД «Стилос», 2008. – 544 с.
41. Наенко М. К. Романтичний епос ефект романтизму і українська література – 2-ге вид зі змінами й доп. – К.: Вид. центр «Просвіта», 2000. – 382 с.
42. Пахаренко В. І., Малигіна Л. М. Художній світ письменника: особистісний, текстуальний та культурний контексти // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острог: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія». – Вип. 10. – 2008. – С. 282-290.
43. Пахаренко В.І. Основи теорії літератури / В.І. Пахаренко. – К.: Генеза, 2007. – 296 с.
44. Пащенко М. В. Метафорична природа новели (структура, рецепція, концептуалізація): Монографія. – Одеса: Астропринт, 2009. – 296 с.
45. Петренко Л. Я. Поетика експресіонізму в українській літературі 20–40-х років ХХ століття: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.01.01 «Українська література» / Л. Я. Петренко. – Івано-Франківськ, 2008. – 27 с.
46. Плющ Л. Його таємниця, або «Прекрасна ложа» Хвильового / Л. Плющ. – К.: Факт, 2006. – 872с.
47. Поліщук Я. І ката, і героя він любив...: Михайло Коцюбинський: літературний портрет/ Ярослав Поліщук. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 304 с. (Серія «Життя і слово»).
48. Поліщук Я.О. Література як геокультурний проект / Я.О. Поліщук : Монографія. – К.: Академвидав, 2008. – 304 с.

49. Поспелов Г.Н. Целостно-системное понимание литературных произведений // Поспелов Г.Н. Вопросы методологии и поэтики. - М.: МГУ, 1983. - С. 138-172.
50. Потебня А.А. Эстетика и поэтика / А.А. Потебня. - М.: Искусство, 1976. - 614 с.
51. Пресняков О. Поэтика познания и творчества [Текст] / О.П. Пресняков. - М.: Художественная литература, 1980. - 218 с.
52. Ришар Л. Энциклопедия экспрессионизма: Живопись и графика. Скульптура. Архитектура. Литература. Драматургия. Театр. Кино. Музыка: [Текст] / [науч. ред. и авт. послеслов. В.М. Толмачев]; [пер. с фр. Н. Кислова и др.] / Л. Ришар. - М. : Республика, 2003. - 432 с.
53. Руднев В.П. Словарь культуры XX века [Текст] / В. Руднев. - М. : Аграф, 1997. - 384 с.
54. Рудницький М. Між загальнодоступністю і футуризмом / М. Рудницький // Українське літературознавство : міжвід. наук. зб. - Л. : Світ, 1994. - Вип. 59. - С. 135-142.
55. Степанов Ю.С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования. - М.: Школа «Языки русской культуры», 1997. - 824 с.
56. Топоров В.Н. Апология Плюшкина: Вещь в антропоцентрической перспективе // Топоров В.Н. Миф. Ритуал. Символ. Образ: Исследования в области мифопоэтического. - М.: Прогресс, 1995. - С. 7 - 111.
57. Тюпа В.И. Художественный дискурс: (Введение в теорию литературы). - Тверь: ТГУ, 2002. - 80 с.
58. Уэллек Р., Уоррен О. Теория литературы. - М.: Прогресс, 1978. - 326 с.
59. Федоров В.В. О природе поэтической реальности. - М.: Советский писатель, 1984. - 184 с.
60. Филип Сидни. Астрофил и Стелла. Защита поэзии. - М.: Наука, 1982. - 368 с.

61. Хвильовий М. Новели, оповідання «Повість про санаторійну зону». «Вальдшнепи». Роман. Поетичні твори. Памфлети. Вступ. ст., упоряд. і приміт. В.П.Агеєвої; Ред. тому М.Г. Жулинський. – К.: Наук. думка., 1995. – 816 с.
62. Хвильовий М. Твори: У 2-х т. Т.1: Поезія. Оповідання. Новели. Повісті / Упоряд. М.Г.Жулинського, П.І.Майдаченка; Передм. М.Г.Жулинського. – К.: Дніпро, 1990. – 650 с.
63. Чернец Л.В. Мир произведения // Введение в литературоведение. Литературное произведение: Основные понятия и термины. - М.: Высшая школа, 1999. - С. 191-202.
64. Черноиваненко Е.М. Литературный процесс в историко-культурном контексте. Развитие и смена типов литературы и художественного сознания в русской словесности XI - XX вв. - Одесса: Маяк, 1997. - 670 с.
65. Чудаков А.П. Мир Чехова. Возникновение и утверждение. – М.: Советский писатель, 1986. – 379 с.
66. Шаталов С.Е. Художественный мир И.С. Тургенева / С.Е. Шаталов. – М.: Наука, 1979. – 312 с.
67. Шевчук В.О. «Хатяни» і український неоромантизм / В.О. Шевчук // Українське літературознавство. Республіканський міжвідомчий збірник. Вип. 57. – Львів: Світ, 1993. - С.18-25.
68. Шмид В. Нарратология. – М.: Языки славянской культуры, 2003. – 312 с.
69. Шляхова Н.М. Еволюція форм художнього узагальнення : навч. посіб. / Н. М. Шляхова. – Вид. 2-е, доп. – Одеса : Астропринт, 2011. – 151 с.
70. Шляхова Н.М. Художній світ як «об'єктивована суб'єктивність» (Роздуми про філософську природу роману О. Гончара «Циклон») / Н. М. Шляхова // Проблеми сучасного літературознавства : зб. наук. пр. – Одеса, 2002. – Вип. 10. – С. 45 - 56.
71. Энциклопедический словарь экспрессионизма: [Текст] / гл. ред. П.М. Топер. – М. : ИМЛИ РАН, 2008. – 736 с.

72. Ilnytskyj O. Ukrainska khata and the Paradoxes of Ukrainian Modernism / O. Ilnytskyj // Journal of Ukrainian Studies. – Winter 1994. – Volume 19, Number 2. – P. 5–30. – P. 6.
73. Puttenham G. The arte of English poesie / G. Puttenham / [ed. by E. Arber]. – L. : Murray & Son, 1869. – 320 p.
74. Shkandrij M. Modernists, Marxists and the Nation. The Ukrainian Literary discussion of the 1920 s. / M. Shkandrij. – Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies Press, University of Alberta, 1992. – XII, 265 p.